

O'QITUVCHINING KASBIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Xoliqov A.I

Toshkent davlat transport universiteti dotsenti

Xusenova G.Y

Toshkent davlat transport universiteti magistranti

Annotatsiya: Pedagog avvalo pedagogik jarayonning qonuniyatlari va mexanizmlarini yaxshi egallagan bo'lishi lozim. Shu ma'noda pedagogning umumlashgan malakalari uning pedagogik texnikasi katta ahamiyatga molik buladi. Ushbu maqolada o'qituvchining kasbiy qobiliyati pedagogik mahoratlar va boshqa shu kabi masalalar ko'rib chiqilgan bo'lib, pedagogik mahorat rivojlanish bosqichlari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Pedagog, pedagogik mahorat, pedagogik texnikasi, pedagogik jarayon, kasbiy qobiliyat, pedagogik texnologiya

O'zbekistonda o'sib kelayotgan yosh avlod ta'lim-tarbiyasini milliy g'oyalarimiz talablari asosida tashkil etish, uni jamiyat taraqqiyoti istiqbollari va jaxon andozalariga javob bera oladigan darajada bo'lishini ta'minlash bugungi kunning eng dolzarb masalasidir.

Ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilish, uni o'tmish qoldiqlaridan tozalash va rivojlangan demokratik davlatlar darajasiga ko'tarish, jamiyat ravnaqi uchun yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlar tayyorlash milliy tizimini tarkib toptirish "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ning asosiy maqsadi xisoblanadi.

Shaxsni har tomonlama rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya tizimining ilmiy-nazariy asoslarini yaratish va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya tizimini nazariy-metodologik jihatdan qurollantirish bugungi kunda pedagogika va pedagoglarning bosh maqsadi bo'lib qolmoqda.

Ma'lumki har qanday davrda ta'lim-tarbiya tizimi o'qituvchi oldiga bir qator muhim vazifalarini qo'yadi. Jamiyatimiz taraqqiyotining hozirgi bosqichida o'qituvchining kasbiy maxoratini yanada yuksak darajaga ko'tarish davr talabidir. Chunki, kelajagi buyuk bo'lgan mustaqil O'zbekistonning har bir farzandini erkin fikrlashga o'rgatish, ularda mustaqil dunyoqarashni shakllantirish, har bir

o'qituvchining bugungi kundagi faoliyati mazmuni va mohiyatini o'zida aks ettiradi[1].

Shuni ta'kidlash lozimki, pedagoglik kasbi o'z mohiyatiga ko'ra o'ta individualdir. Har bir pedagogning muhim hayotiy o'rni o'z ishining ustasi bulishdir. Master (usta) juda ilgor, bilimdon, yoki o'z ishini mohirlik bilan bajaruvchi deb ifodalanadi. Pedagog mahorati uning faoliyatida ko'rinadi.

Pedagog avvalo pedagogik jarayonning qonuniyatlari va mexanizmlarini yaxshi egallagan bo'lishi lozim. Shu ma'noda pedagogning umumlashgan malakalari uning pedagogik texnikasi katta axamiyatga molik buladi. Pedagogik faoliyatning samarali bo'lishi uchun o'qituvchi o'z fanini chuqur bilishi, unga turdosh fanlar haqida ham tushunchaga ega bo'lishi, o'quv materialini o'quvchilarga tushunarli qilib bayon eta olishi, o'quvchilarda mustaqil ravishda faol fikrlashga qizikish uyg'otishi, o'quvchilarining bilim, kamolot darajasi va ruhiyatini hisobga olishi, ularning nimani bilishlari va hali nimani bilmasliklarini tasavvur eta olishi lozim.

O'qituvchining kasbiy qobiliyati quyidagilar asosida rivojlanadi.

- o'qituvchi o'quvchilarga fan asoslarini o'rgatar ekan, eng avvalo o'zi faniga doir adabiyotlar, darsliklar, qo'shimcha manbalar va materiallardan chuqur foydalanishi, shu sohadagi kashfiyotlar, yangiliklardan xabardor bo'lishi;
- o'quv materialini o'quvchilarga tushunarli, ravon tilda, qiziqarli qilib tushuntirishi, o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantira borishi;
- butun sinf bo'yicha va har bir o'quvchini ruhiyatini alohida kuzata borishi;
- o'quvchilarning o'z fani bo'yicha bilimlarni o'zlashtirish darajasini aniq bilishi;
- o'quvchilarni nimani bilishni xohlayotganliklarini aniqlash;
- o'qituvchi butun dars davomida o'zini har bir o'quvchi o'rniga qo'ya olishi va shunga qarab ish tutishi;
- o'quvchining ichki dunyosiga yo'l topishi;
- o'qituvchi o'z nutqining ravonligi, talaffuzining aniqligi va ohangdorligi bilan o'quvchini o'ziga jalb eta olishi;
- mashg'ulot davomida imo-ishoralardan to'g'ri foydalanishi;
- har bir dars uchun ajratilgan qimmatli vaqtdan to'g'ri samarali foydalanishi lozim[2].

Yuqorida bayon etilganlar o'qituvchining ijobiy sifatlariga aniq maqsadni ko'zlash, qat'iylilik, mehnatsevarlik, kamtarlik, dadillik, chidamlilik, talabchanlik kabilarga ko'p jihatdan boglikdir.

Pedagogik mahorat har bir o'qituvchi mehnati faoliyatida asta sekin shakllana boradi. Uni ijtimoiy, adabiy, pedagogik, psixologik shakllanishi jarayoni quyidagi

bosqichlardan tarkib topadi:

Birinchi bosqich kasbiy mahoratga doir adabiyotlar va boshqa manbalarni o'rganish, tahlil qilish va ko'nikma xosil qilish;

Ikkinchi bosqich adabiyotlar va boshqa manbalardan olingan bilim, ko'nikmalar asosida mahoratni oshirish rejasini tuzish;

Uchinchi bosqich o'z faoliyatini tuzilgan reja asosida tashkil etish, ilg'or pedagogik tajribalar, ilmiy tadqiqotlar natijalari va yangi axborot texnologiyalarni amalda qo'llash[3].

Yuqorida bayon etilgan jarayondan umumiy xulosa shuki, **pedagogik mahorat** - kasbiy tayyorgarlik, kasbiy faoliyat va keng ma'nodagi o'z ustida ishlashni bildiradi. Pedagog yoki umuman olganda Pedagog kasbini egallashni xohlagan har bir talaba avvalo aynan qanday yo'nalishda qanday texnologiyalarni qo'llagan holda dars o'ta olishini o'z aqliy salohiyati bilim darajasi va shaxsiy imkoniyatlaridan kelib chiqan holda belgilab olishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. 2022-2026-yillarda "Xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturni tasdiqlash to'g'risida" gi 11.05.2022 yildagi PF-134-son.
2. N.N.Azizxo'jayeva Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma.-T.: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti. 2006.
3. Q.X.Azizov «Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi» fanidan amaliy mashg'ulotlarni bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatma. T:2022.